

ÇİN HALK CUMHURİYETİ

ÜLKE RAPORU

Ocak 2013

T.C. Ekonomi Bakanlığı

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
1 Genel Bilgiler	3
2 Genel Ekonomik Durum	7
3 Çin Dış Ticareti	8
4 Türkiye-Çin Dış Ticaret ve Yatırım İlişkisi	13

TABLolar

	Sayfa
Tablo 1 Çin Temel Sosyal ve Ekonomik Göstergeleri.....	3
Tablo 2 Çin'in Başlıca Ülkelere İhracatı.....	8
Tablo 3 Çin'in İhracatında Başlıca Ürünler.....	9
Tablo 4 Çin'in İthalatında Başlıca Ürünler	11
Tablo 5 Çin'in Başlıca Ülkelere İthalatı.....	12
Tablo 6 Türkiye-Çin Dış Ticareti	14
Tablo 7 Türkiye'nin Çin'e İhracatında Başlıca Ürünler.....	15
Tablo 8 Türkiye'nin Çin'den İthalatında Başlıca Ürünler	17
Tablo 9 İki Ülke Arasındaki Anlaşma ve Protokoller	21

1

Genel Bilgiler

TEMEL SOSYAL VE EKONOMİK GÖSTERGELER

Tablo 1: Çin Temel Sosyal Göstergeleri

Resmi Adı	Çin Halk Cumhuriyeti (ÇHC)
Başkenti	Pekin
Yönetim	Komünist tek parti yönetimi
Devlet Başkanı	Hu Jintao (15 Mart 2003'ten beri)
Hükümet Başkanı	Wen Jiabao (16 Mart 2003'ten beri)
Nüfus	1,36 milyar (2012)
Dil	Mandarin (Pekin Lehçesi)
İnançlar	Ateist (Resmi), Taoist-Budist, Hristiyan %3-4, Müslüman %1-2
Yüzölçümü	9 561 000 km ²
Başlıca Şehirleri	Şanghai (15,6 milyon), Pekin (13,1 milyon), Guangzhou (11 milyon), Shenzen (8,5 milyon), Dongguan (6,5 milyon), Tianjin (5,2 milyon)
Komşuları	Afganistan, Bhutan, Birmanya, Hindistan, Kazakistan, Kırgızistan, Kuzey Kore, Laos, Moğolistan, Nepal, Pakistan, Rusya Federasyonu, Tacikistan, Vietnam
Telefon Kodu	+86
Resmi Web Sitesi	www.gov.cn

Kaynak: EIU, China Country Report, Aralık 2012

Temel Ekonomik Göstergeler

GSYİH (milyar ABD \$)	7.050 (2011)
Kişi Başına GSYİH (sagp) (ABD \$)	8.625 (2011)
İhracat (milyar ABD \$)	1.899 (2011)
İthalat (milyar ABD \$)	1.741 (2011)
Enflasyon Oranı	TÜFE %5,5; ÜFE %6,3 (2011)
Büyüme Oranı	%9,2 (2011)
İşsizlik Oranı	%6,5 (2011)
Dış Borç	657,3 milyar \$ (2011)
Uluslararası Rezervler	3,212 trilyon \$ (2011)
Para Birimi/Döviz Kuru	Yuan (Renminbi=Rmb); 1 ABD \$ = 6,28 Yuan

Kaynak: EIU, China Country Report, Aralık 2012

Üyesi Olduğu Uluslararası Kuruluşlar

APEC (Asya-Pasifik Ekonomik İşbirliği Forumu), **ADB** (Asya Kalkınma Bankası), **ASEAN- (diyalog ortağı)** (Güneydoğu Asya Ülkeleri Örgütü), **BIS** (Uluslararası İmar Bankası), **ESCAP** (BM Asya ve Pasifikler Ekonomik ve Sosyal Komisyonu), **FAO** (Tarım ve Gıda Örgütü), **G-20**, **IAEA** (Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı), **IBRD** (Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası), **ICAO** (Uluslararası Sivil Havacılık Örgütü), **IDA** (Uluslararası Kalkınma Birliği), **ILO** (Uluslararası Çalışma Örgütü), **IMF** (Uluslararası Para Fonu), **IMO** (Uluslararası Denizcilik Örgütü), **Interpol** (Uluslararası Polis Teşkilatı), **IOC** (Uluslararası Olimpiyat Komitesi), **ISO** (Uluslararası Standartlar Örgütü), **SCO** (Şanghay İşbirliği Örgütü), **UN** (Birleşmiş Milletler), **UNCTAD** (BM Ticaret ve Kalkınma Konferansı), **UNESCO** (BM Eğitim-Bilim ve Kültür Örgütü), **UNHCR** (BM Mülteciler Yüksek Komiserliği), **UPU** (Dünya Posta Birliği), **WHO** (Dünya Sağlık Örgütü), **WIPO** (Dünya Fikri Mülkiyet Teşkilatı), **WMO** (Dünya Meteoroloji Örgütü), **WToO** (Dünya Turizm Örgütü), **WTO** (Dünya Ticaret Örgütü)

ÇİN HARİTASI

• **Coğrafi Konum**

Çin, doğuda Kuzey Kore, kuzeyde Moğolistan, kuzeydoğuda Rusya, kuzeybatıda Kazakistan, Kırgızistan ve Tacikistan, batı ve güneybatıda Afganistan, Pakistan, Hindistan, Nepal ve Butan, güneyde Burma, Laos ve Vietnam ile komşudur.

• **Siyasi ve İdari Yapı**

ÇHC, kurulduğu 1949 yılından bu yana Çin Komünist Partisi tarafından yönetilmektedir. 7 üyeden oluşan, Başkanlığını ve Genel Sekreterliğini Hu Jintao'nun yaptığı Polit Büro Daimi Komitesi ülkedeki en yüksek yönetim organıdır. Hu Jintao, 15 Mart 2003'ten beri aynı zamanda Devlet Başkanlığı görevini de yürütmektedir.

Çin idari olarak, 22 eyalet, 5 özerk bölge ve 4 belediye'ye ayrılmıştır.

• **Nüfus ve İşgücü Yapısı**

2008 yılı resmi rakamlarına göre ülke nüfusu 1,32 milyara ulaşmıştır. 21. yy ortalarına kadar nüfusun artmaya devam edeceği ve 1,6 milyar civarında dengeleneceği beklenmektedir. Uygulanan politikalar sonucunda nüfus azalarak da olsa artmaya devam etmektedir. Nüfus içerisinde yaşlıların gençlere oranı giderek artmaktadır. Nüfusun %91,6'sı Han kökenli Çinliler, %16,7'sini ise aralarında Uygurların da bulunduğu diğer azınlıklar oluşturmaktadır. Ailelerin tek çocuk sahibi olmaları teşvik edilmektedir. Yüksek nüfus, Çin için en büyük sorunlardan birisini teşkil etmenin yanı sıra, büyük bir ekonomik güç kaynağı olma niteliğindedir.

Gelecek 10 yıl içinde yaklaşık 70 milyon kişinin iş gücüne katılacağı öngörülmüştür. Bu kitlenin yarattığı baskının, yüksek büyüme oranlarını önümüzdeki dönemde de zorunlu kılacağı düşünülmektedir.

• **Doğal Kaynaklar ve Çevre**

Çin, maden ve mineraller yönünden zengin bir ülkedir. Aralarında demir, demir alaşımlı metal cevherleri, fosfat, tungsten, molibden ve titanyumun bulunduğu yaklaşık 17 maden ve mineral türünde dünya lideri konumunda bulunmaktadır. Bu arada Çin, uzay teknolojisi ve elektronik alanında kullanılan bazı ender bulunan madenlerin de artan orandaki üretici ve ihracatçısıdır. Rusya ve Kanada'dan sonra yüzölçümü en geniş ülke olan Çin Halk Cumhuriyeti, sahip olduğu hidroelektrik güç potansiyeli ve kömür rezervleri açısından da dünya birincisidir. Ancak üretilen kömürün kalitesi düşüktür. Yer yer karşılaşılan enerji darboğazları ülke ekonomik gelişmesinin en önemli engellerinden biri olarak görülmektedir. Hali hazırda toplam enerji ihtiyacının %70'i kömürden elde edilmektedir. Çin önemli bir ham petrol ithalatçısıdır.

• Ekonomi Politikaları

Çin son dönemde yabancı sermayeyi çekme konusunda çok başarılı olmuştur. 1990'ların başından itibaren gelişmekte olan ülkelere yapılan yatırımların başında Çin yer almıştır. Çin hükümeti yabancı yatırımlara ayrıcalıklı muamele yerine ülkenin bu anlamda bir doyuma ulaştığı düşüncesi ile yerli ve yabancı yatırımlara eşit muamele anlamına gelen uluslararası kabul görmüş, "Milli Muamele" ilkesini uygulamaya koymuştur. Bununla birlikte altyapının zayıf olduğu batı ve iç bölgelerde özellikle uzun vadeli projeler için bazı özel teşvikler düşünülmektedir.

Dış Ticaret Kanunu 1995'te yürürlüğe girmiştir. Dış Ticaret, yabancı sermayeli kuruluşlar istisna tutulmak üzere, ticaret planlama mekanizması ilkeleri çerçevesinde Dış Ticaret ve Ekonomik İşbirliği Bakanlığı (MOFTEC) tarafından yürütülmektedir. Dış ticaret, ulusal ve bölgesel düzeyde örgütlenmiş Dış Ticaret Şirketleri (FTC) yoluyla gerçekleştirilmektedir. İhracata ilişkin zorunlu planlama kaldırılmakla birlikte bazı ürünler üzerindeki lisans uygulaması devam etmektedir. Ancak ithalatta "plan" yerli üretimi korumak ve döviz rezervini kontrol etmek amacı ile önemini sürdürmektedir.

• Ekonomik Performans

Merkezi planlamadan ayrıldığı 1978 yılından bu yana Çin, yılda ortalama %10 oranında büyümektedir. Özellikle ülkenin doğu kıyıları hissedilir ölçüde bir gelişme göstermektedir. Ancak ekonomik büyümenin hızı istikrarlı değildir. Tüketim eğilimi artmakta, fiyatlar yükselmekte, yabancı yatırımlar ve şehirde kişi başına düşen gelir artmaktadır. Bazı gözlemciler Çin'in resmi olarak açıklanandan çok daha hızlı büyüdüğünü öne sürmektedir. Reform döneminde ekonomik büyüme kıyı bölgelerinde çok daha hızlı gerçekleşmiştir. 1980'li yıllar ve 1990'ların başında Guangdong eyaleti genel olarak İnci Nehri Deltası, en hızlı büyüyen bölge olmuştur. Bu bölge sermaye, teknoloji ve müteşebbis becerilerini komşusu olan Hong Kong'dan almıştır. 1990'lı yıllarda yine Fujian ve Guangdong bölgesi Tayvan kaynaklı yatırımlara konu olmuştur. 1990 yılından bu yana Çin'deki Tayvan kaynaklı yatırımların 100 milyar doları geçtiği düşünülmektedir.

Kuzey doğudaki Shandong eyaleti ise Japonya ve Güney Kore kaynaklı yatırımlara ev sahipliği etmiştir. Son olarak resmi otoritelerin dikkati "Ejderhanın Başı" sayılan Yangtze Deltası'nın geliştirilmesinde, yani Şanghay bölgesinde yoğunlaşmıştır. Bu çabalar sırasında doğudaki gelişmelerin batı bölgelerine ve ülkenin iç kısımlarına sıçraması beklentileri gerçekleşmemiştir.

3

Çin Dış Ticareti

3.1 Çin İhracatı

ABD Çin'in ihracattaki en büyük pazarıdır. 2011 yılında ABD'ye ihracat 324,3 milyar \$ olarak gerçekleşmiştir. ABD'nin yanı sıra Çin'in önemli miktardaki ihracatı, Asya kıtasında Hong Kong, Japonya ve Güney Kore'ye yönelmiştir. Diğer taraftan Japonya, Güney Kore ve Tayvan Çin'in ithalatında ve karşılıklı ticarete giderek önemi artan ticari partnerleridir. AB ülkeleri de Çin'in önemli ticari partnerleri arasındadır. Hong Kong özel durumu nedeniyle Çin için bir antrepo ve re-export merkezi durumundadır.

Türkiye, 2011 yılında Çin'in ihracat yaptığı ülkeler arasında % 0,85'lik payı ile 25. sıradadır. Çin'in ithalat yaptığı ülkeler arasında Türkiye %0,18'lik payı ile 57. sıradadır. 2009-2011 yılları arasında Çin'in ihracat ve ithalatından Türkiye'nin aldığı pay, artış göstermiştir.

Çin'in ihracatındaki ilk 30 ülke ve bu ülkelerin aldıkları pay, aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 2 Çin'in Başlıca Ülkeler İtibariyle İhracatı (2009-2011) (milyon \$)

SIRA	ÜLKE ADI	DEĞER (milyon \$)			PAY, %		
		2009	2010	2011	2009	2010	2011
	<i>Dünya</i>	<i>1.202.047,37</i>	<i>1.578.444,20</i>	<i>1.899.280,69</i>	<i>100.00</i>	<i>100.00</i>	<i>100.00</i>
1	ABD	220.705,80	283.183,65	324.300,30	13.02	12.65	11.16
2	Hong Kong	166.109,44	218.204,97	267.515,99	10.17	9.90	9.28
3	Japonya	97.209,00	120.262,43	147.290,06	8.54	8.30	7.17
4	G. Kore	53.629,72	68.810,57	82.924,70	8.60	7.66	7.03
5	Almanya	49.932,09	68.068,78	76.433,38	7.71	7.27	6.78
6	Hollanda	36.688,92	49.711,08	59.482,03	5.57	5.34	5.33
7	Hindistan	29.570,44	40.880,11	50.488,63	3.90	4.28	4.65
8	İngiltere	31.266,93	38.776,35	44.113,00	3.21	3.61	3.56
9	Rusya	17.507,88	29.591,84	38.885,81	2.82	2.73	3.02
10	Singapur	30.049,80	32.333,27	35.297,39	2.35	2.36	2.85
11	Tayvan	20.466,31	29.642,32	35.065,92	2.10	1.85	2.24
12	Avustralya	20.659,51	27.227,66	33.906,49	2.47	2.38	2.24
13	İtalya	20.246,22	31.135,98	33.707,62	1.35	1.49	1.80
14	Brezilya	14.125,14	24.463,73	31.854,26	1.32	1.31	1.74
15	Fransa	21.445,16	27.648,10	29.989,33	1.76	1.76	1.59
16	Endonezya	14.738,62	21.973,46	29.256,54	1.46	1.64	1.43
17	Vietnam	16.278,41	23.121,15	29.087,86	1.37	1.50	1.34
18	Malezya	19.631,68	23.816,91	27.901,47	1.30	1.23	1.27
19	BAE	18.573,07	21.237,84	26.818,82	1.19	1.06	1.24
20	Tayland	13.324,79	19.755,36	25.700,01	1.25	1.27	1.18
21	Kanada	17.663,37	22.208,07	25.249,13	1.19	1.16	1.03
22	Meksika	12.301,92	17.874,25	23.981,28	1.10	1.00	1.01
23	İspanya	14.068,59	18.171,57	19.712,86	0.77	0.82	0.93
24	Belçika	10.876,88	14.302,86	18.971,22	0.62	0.79	0.88
25	Türkiye	8.334,28	11.959,77	15.618,96	0.53	0.70	0.85

26	S. Arabistan	8.982,14	10.368,40	14.850,76	0.78	0.81	0.84
27	İran	7.921,69	11.096,92	14.797,11	0.58	0.60	0.66
28	Panama	6.512,67	11.942,13	14.602,77	0.43	0.47	0.66
29	Filipinler	8.586,36	11.563,74	14.256,97	0.47	0.50	0.64
30	G. Afrika	7.364,90	10.807,18	13.367,85	0.33	0.45	0.60

Kaynak: Global Trade Atlas (www.gtis.com/gta)

Yabancı sermayeli şirketler Çin'in ihracat artışına önemli katkıda bulunmuşlardır. 1992-2007 döneminde yabancı sermayeli şirketlerin ihracata katkısı 17,4 milyar dolardan (toplamın %20'si) 696 milyar dolara (toplamın %57'si) yükselmiştir. Bununla birlikte 2000 yılında devlet mülkiyetli şirketlerin ihracat içindeki oranı %47 iken 2007 yılında bu oran %18,5 olarak gerçekleşmiştir. Yerli özel sermayeye sahip şirketlerin ihracat içindeki oranı da giderek artmaktadır. Son yıllarda, özellikle yabancı sermayeli şirketlerde üretimde katma değer düzenli bir şekilde artmaktadır. Buna bağlı olarak da otomatik bilgi işlem makineleri gibi katma değeri yüksek ürünlerin ihracatı da artmaktadır. Genel olarak başlıca ürünlerin ihracatı artsa da ihracat içindeki payları -bazı ürünler hariç- giderek azalmaktadır.

Tablo 3 Çin'in İhracatında Başlıca Ürünler (milyon \$) (%)

GTİP	ÜRÜN ADI	DEĞER (milyon \$)			PAY, %		
		2009	2010	2011	2009	2010	2011
	<i>Tüm Ürünler</i>	<i>1.202.047</i>	<i>1.578.444</i>	<i>1.899.280</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>
8471	Otomatik bilgi işlem makineleri, üniteleri	101.591	139.107	152.038	8,45	8,81	8,01
8517	Telli telefon-telgraf için elektrikli cihazlar	86.458	105.987	133.384	7,19	6,71	7,02
8901	Yolcu gemileri, gezinti gemileri, feribotlar, yük gemileri, mavnalar	23.800	35.182	37.196	1,98	2,23	1,96
8541	Diyotlar, transistörler vb. yarı iletkenler, piezo elektrik kristaller	15.509	32.017	35.436	1,29	2,03	1,87
8542	Elektronik entegre devreler	23.634	29.649	32.907	1,97	1,88	1,73
9013	Sıvı kristalli tıbbat, lazerler, diğer optik cihaz ve aletler	20.337	27.852	31.693	1,69	1,76	1,67
8473	Yazı, hesap, muhasebe, bilgi işlem, büro için diğer makine ve cihazların aksamı	26.200	31.313	30.644	2,18	1,98	1,61
8528	Televizyon alıcıları, video monitörleri ve projektörler	26.662	31.893	30.296	2,22	2,02	1,60
8443	Kendine has fonksiyonlu elektrikli makine ve cihazlar	17.078	23.590	25.134	1,42	1,49	1,32
4202	Deri ve kösele vb. den seyahat eşyası	12.792	18.017	23.952	1,06	1,14	1,26
8504	Elektrik transformatörleri, statik konvertisörler, endüktörler	14.681	20.201	22.330	1,22	1,28	1,18
9403	Diğer mobilyalar vb. Aksam, parçaları	13.661	18.049	20.945	1,14	1,14	1,10
2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	12.546	17.062	20.821	1,04	1,08	1,10
8708	Kara taşıtları için aksam, parçaları	11.532	16.662	20.391	0,96	1,06	1,07
6110	Kazak, suveter, hırka, yelek vb. Eşya (orme)	14.907	17.014	20.143	1,24	1,08	1,06
6104	Kadın/kız çocuk için takım elbise, takım, ceket, pantolon vs. (orme)	10.481	14.513	19.180	0,87	0,92	1,01
6402	Ayakkabı; dış tabanı, yuzu kauçuk ve plastik	11.054	14.453	17.601	0,92	0,92	0,93

	diger						
9401	Oturmaya mahsus mobilyalar, aksam-parcaları	11.679	14.947	17.024	0,97	0,95	0,90
6204	Ayakkabı; dıs tabanı, yuzu kauçuk ve plastik diger	13.151	15.041	16.221	1,09	0,95	0,85
8544	Izole edilmiş tel, kablo; diger izole edilmiş elektrik iletkenleri; fiber optik kablo	9.265	12.898	15.488	0,77	0,82	0,82
8516	Elektrikli su ısıtıcıları, elektrotermik cihazlar (sofbenler)	10.504	13.299	15.311	0,87	0,84	0,81
4011	Kauçuktan yeni dıs lastikler	7.686	10.390	14.769	0,64	0,66	0,78
3926	Klima cihazları-vantilatorlu, ısı, nem degistirme tertibatlı	7.522	9.799	12.756	0,63	0,62	0,67
8415	Klima cihazları-vantilatorlu, ısı, nem degistirme tertibatlı	7.102	10.087	12.676	0,59	0,64	0,67
9405	Diger aydınlatma cihazları, lambalar, ısıklı tabela, plaka vb.	7.560	10.110	12.646	0,63	0,64	0,67
8534	Baskı devreler	8.617	11.219	12.588	0,72	0,71	0,66
8529	Radyo, televizyon, radar cihazları vb cihazların aksam ve parcaları	9.571	12.431	12.230	0,80	0,79	0,64
8481	Muslukcu, borucu esyası-basınc dusurucu, termostatik valf dahil	7.554	9.828	11.893	0,63	0,62	0,63
8525	Radyo/televizyon yayını için verici cihazlar; televizyon, dijital, goruntu kayde.	9.725	11.435	11.645	0,81	0,72	0,61
8609	Demiryolu tasımacılığında kullanılan konteynerler	1.944	7.240	11.410	0,16	0,46	0,60
8518	Mikrofon, hoparlor, kulaklık, ses yukseletici setler, mesnetleri	7.093	9.446	11.149	0,59	0,60	0,59
9504	Topluca oynanan oyunlar için esya; bılardo, bowling tertibatı	9.879	8.421	11.019	0,82	0,53	0,58
6203	Erkek/erkek çocuk için takım, takım elbise, ceket vs.	8.333	9.336	10.933	0,69	0,59	0,58
6403	Ayakkabı; yuzu deri, tabanı kauçuk, plastik, tabıı, suni vb kosele	8.306	10.366	10.852	0,69	0,66	0,57
9503	Diger oyuncaklar, kucultulmuş modeller, bulmacalar	7.784	10.072	10.826	0,65	0,64	0,57
7210	Demir/çelik yassı mamul, kaplı, sıvanmış (600mm. den geniş)	2.682	6.459	10.613	0,22	0,41	0,56
8536	Gerilimi 1000 voltu gecmeyen elektrik devresi teçizatı	6.175	8.611	10.227	0,51	0,55	0,54
8543	Kendine has fonksiyonlu elektrikli makine ve cihazlar	4.997	7.402	10.176	0,42	0,47	0,54
7113	Kıymetli metaller ve kaplamalarından mucevherci esyası	2.556	4.776	10.079	0,21	0,30	0,53
8414	Hava-vakum pompası, hava/gaz kompresoru, vantilator, aspirator	5.756	7.805	9.551	0,48	0,49	0,50
7308	Demir/çelikten inşaat ve aksanı	7.466	7.614	9.333	0,62	0,48	0,49

Kaynak: Global Trade Atlas (www.gtis.com/gta)

3.2 İthalat

İhracat artışına karşılık pek çok ihrac ürününün ithal girdiler içermesi nedeniyle ithalatta da önemli bir büyüme olmuştur. Petrol ve maden cevherleri gibi hammadde ithalatında düzenli bir artış eğilimi görülmektedir. Zira, yerli üretim artık ihtiyacı karşılamaktan uzaktır. Çin, maruz kaldığı yatırım patlaması karşısında çelikte olduğu gibi büyük miktarlarda ara malı da ithal etmektedir. Özellikle Çin’de hasadın kötü olduğu yıllarda gıda ithalatında da artışlar görülmektedir.

Tablo 4 Çin’in Başlıca Ürünler İtibariyle İthalatı (milyon \$) (%)

GTİP	ÜRÜN ADI	DEĞER (milyon \$)			PAY, %		
		2009	2010	2011	2009	2010	2011
	<i>Tüm Ürünler</i>	<i>1.003.893</i>	<i>1.393.909</i>	<i>1.741.430</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>
2709	Ham petrol (petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar)	88.896	134.936	195.131	8,86	9,68	11,21
8542	Elektronik entegre devreler	120.752	157.943	171.095	12,03	11,33	9,82
2601	Demir cevherleri ve konsantreleri	50.168	78.911	112.274	5,00	5,66	6,45
9013	Sıvı kristalli tertibat, lazerler, diğer optik cihaz ve aletler	38.247	51.316	53.096	3,81	3,68	3,05
8703	Otomobil, steysin vagonlar, yarış arabaları	14.354	28.912	40.889	1,43	2,07	2,35
2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	16.561	22.245	32.172	1,65	1,60	1,85
8517	Telli telefon-telgraf için elektrikli cihazlar	19.087	22.590	30.832	1,90	1,62	1,77
1201	Şerbetci otu kozalakları (taze/kurutulmuş/dane/toz vs.) Lupulin	18.790	25.089	29.840	1,87	1,80	1,71
8471	Otomatik bilgi işlem makineleri, üniteleri	21.764	26.860	29.372	2,17	1,93	1,69
7403	Aritılmış bakır, işlenmemiş bakır alaşımları	15.879	22.144	25.187	1,58	1,59	1,45
8541	Diotlar, transistörler vb. yarı iletkenler, piezo elektrik kristaller	15.578	22.339	24.402	1,55	1,60	1,40
8708	Kara taşıtları için aksam, parçaları	12.390	17.934	21.148	1,23	1,29	1,21
2701	Taşkömürü; taşkömüründen elde edilen briketler, topak vb. Katı yakıtlar	10.578	17.016	20.960	1,05	1,22	1,20
8473	Yazı, hesap, muhasebe, bilgi işlem, büro için diğer makine ve cihazların aksamı	13.658	19.281	17.442	1,36	1,38	1,00
8486	Yarı iletken disk, elektronik entegre devresi, düz panel göstergesinin imalatı için	4.815	11.485	17.375	0,48	0,82	1,00
7404	Bakır hurda ve döküntüler	6.087	12.230	16.361	0,61	0,88	0,94
2603	Bakır cevherleri ve konsantreleri	7.812	12.609	15.480	0,78	0,90	0,89
2902	Siklik hidrokarbonlar	8.465	9.940	14.892	0,84	0,71	0,86
2905	Asıklık alkoller vb. Halojenlenmiş, sulfolanmış, nitrolanmış/nitrozalanmış türevleri	6.682	10.712	14.080	0,67	0,77	0,81
8534	Baskı devreler	9.469	12.080	14.038	0,94	0,87	0,81

2711	Petrol gazları ve diğer gazlı hidrokarbonlar	3.349	6.348	13.439	0,33	0,46	0,77
8536	Gerilimi 1000 voltu geçmeyen elektrik devresi teçhizatı	9.022	12.009	13.369	0,90	0,86	0,77
8504	Elektrik transformatörleri, statik konvertisörler, enduktörler	8.655	11.850	13.166	0,86	0,85	0,76
3901	Etilen polimerleri (ilk şekillerde)	9.321	11.064	12.727	0,93	0,79	0,73
8802	Diğer hava taşıtları, uzay araçları	9.439	10.886	11.896	0,94	0,78	0,68
8443	Matbaacılığa mahsus baskı makineleri, yardımcı makineler	7.049	10.764	11.714	0,70	0,77	0,67
8479	Kendine özgü fonksiyonlu makine ve cihazlar	5.977	9.525	11.032	0,60	0,68	0,63
5201	Pamuk (kardesiz, taranmamış)	2.114	5.658	9.469	0,21	0,41	0,54
4001	Tabii kauçuk, balata, guta-perka, guayul vb tabii sakızlar	2.814	5.669	9.382	0,28	0,41	0,54
2917	Polikarboksilik asitler, anhidritleri, halojenurleri ve türevleri	5.994	7.362	9.253	0,60	0,53	0,53
4703	Sodali ve sülfatlı odun hamuru	5.423	6.534	8.920	0,54	0,47	0,51
8532	Sabit, değişken ayarlanabilir elektrik kondansatörleri	6.091	8.045	8.814	0,61	0,58	0,51
3907	Poliasetaller, diğer polieterler, epoksit-alkid reçineler vb (ilk şekilde)	6.135	8.544	8.577	0,61	0,61	0,49
4403	Yuvarlak ağaçlar	4.084	6.070	8.270	0,41	0,44	0,47
3902	Propilen ve diğer olefinlerin polimerleri (ilk şekillerde)	5.868	6.874	8.014	0,58	0,49	0,46
3004	Tedavide/korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlar (dozlandırılmış)	4.722	5.498	7.950	0,47	0,39	0,46
9001	Optik mamuller (lif, demet, kablo, polarizen eşya, lens, gözlük)	6.389	7.511	7.851	0,64	0,54	0,45
3920	Plastikten diğer levha, yaprak, pelikül ve lamlar	4.174	6.874	7.690	0,42	0,49	0,44
8529	Radyo, televizyon, radar cihazları vb. cihazların aksam ve parçaları	6.234	7.316	7.664	0,62	0,52	0,44

Kaynak: Global Trade Atlas (www.gtis.com/gta)

Çin'in ithalatındaki ilk 30 ülke ve bu ülkelerin aldıkları pay, aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 5 Başlıca Ülkeler İtibariyle İthalatı (milyon \$) (%)

SIRA	ÜLKE ADI	DEĞER (milyon \$)			PAY, %		
		2009	2010	2011	2009	2010	2011
	<i>Dünya</i>	<i>1.003.892,74</i>	<i>1.393.909,27</i>	<i>1.741.429,81</i>	<i>100.00</i>	<i>100.00</i>	<i>100.00</i>
1	Japonya	130.749,00	176.304,00	194.410,00	13.02	12.65	11.16
2	G. Kore	102.125,00	138.024,00	161.673,00	10.17	9.90	9.28
3	Tayvan	85.706,02	115.645,00	124.895,00	8.54	8.30	7.17
4	Çin	86.379,51	106.778,00	122.382,00	8.60	7.66	7.03
5	ABD	77.432,67	101.310,00	118.121,00	7.71	7.27	6.78
6	Almanya	55.904,39	74.378,39	92.759,00	5.57	5.34	5.33
7	Avustralya	39.174,80	59.698,07	80.929,74	3.90	4.28	4.65

8	Malezya	32.206,00	50.375,26	62.017,27	3.21	3.61	3.56
9	Brezilya	28.311,20	38.038,09	52.648,80	2.82	2.73	3.02
10	S.Arabistan	23.582,41	32.862,02	49.544,88	2.35	2.36	2.85
11	Rusya	21.099,40	25.810,81	39.043,25	2.10	1.85	2.24
12	Tayland	24.845,65	33.201,10	39.039,87	2.47	2.38	2.24
13	Endonezya	13.538,00	20.759,72	31.322,64	1.35	1.49	1.80
14	İran	13.222,70	18.235,74	30.264,80	1.32	1.31	1.74
15	Singapur	17.635,98	24.582,61	27.759,82	1.76	1.76	1.59
16	Angola	14.660,63	22.809,91	24.889,29	1.46	1.64	1.43
17	Hindistan	13.704,08	20.855,62	23.412,36	1.37	1.50	1.34
18	Fransa	13.022,64	17.101,33	22.071,53	1.30	1.23	1.27
19	Kanada	11.917,08	14.791,21	21.564,10	1.19	1.06	1.24
20	Şili	12.561,11	17.755,00	20.576,03	1.25	1.27	1.18
21	Filipinler	11.935,53	16.198,86	17.992,68	1.19	1.16	1.03
22	İtalya	11.026,60	13.989,86	17.573,18	1.10	1.00	1.01
23	G. Afrika	7.773,98	11.423,58	16.138,60	0.77	0.82	0.93
24	Kazakistan	6.231,32	11.034,42	15.328,98	0.62	0.79	0.88
25	Umman	5.342,52	9.756,76	14.868,87	0.53	0.70	0.85
26	İngiltere	7.862,35	11.301,18	14.544,76	0.78	0.81	0.84
27	İsviçre	5.850,97	8.371,12	11.546,63	0.58	0.60	0.66
28	Venezüella	4.317,98	6.598,83	11.507,93	0.43	0.47	0.66
29	Vietnam	4.741,05	6.970,93	11.107,81	0.47	0.50	0.64
30	Irak	3.276,88	6.267,15	10.413,64	0.33	0.45	0.60
57	Türkiye	1.732,61	3.153,21	3.128,16	0,17	0,23	0,18

Kaynak: Global Trade Atlas

Genel Durum

Türkiye ile Çin arasındaki ticari ilişkiler, ilk kez 1 milyar Amerikan doları ticaret hacminin aşıldığı 2000 yılından bu yana düzenli bir gelişme göstermektedir. İkili ticaret 2005 yılında 7,4 milyar, 2010 yılında ise 19,5 milyar Amerikan dolarına yükselmiştir.

İkili ticari ilişkilerdeki memnuniyet verici gelişmeye rağmen, Çin ile ticarete Türkiye'nin karşılaştığı açık, yıllar itibariyle artış göstermektedir. İkili ticarete, 2010 yılı itibariyle Türkiye aleyhine gerçekleşen dış ticaret açığı 14,9 milyar Amerikan dolarıdır. 2011 yılı itibariyle ise dış ticaret açığı 19,2 milyar Amerikan dolarıdır.

Tablo 6 Türkiye- Çin Dış Ticareti (milyon \$)

Yıl	İhracat	İthalat	Denge	Hacim
1996	65	556	-491	622
1997	44	787	-743	832
1998	38	846	-808	885
1999	37	895	-858	931
2000	96	1.345	-1.249	1.441
2001	199	926	-726	1.125
2002	268	1.368	-1.100	1.637
2003	505	2.610	-2.106	3.115
2004	392	4.476	-4.084	4.868
2005	550	6.885	-6.336	7.435
2006	693	9.669	-8.976	10.362
2007	1.040	13.234	-12.195	14.274
2008	1.437	15.658	-14.221	17.095
2009	1.599	12.677	-11.077	14.276
2010	2.260	17.180	-14.920	19.440
2011	2.467	21.692	-19.225	24.159
2011*	2.222	19.918	-17.696	22.140
2012*	2.527	19.541	-17.014	22.068

Kaynak: TÜİK

(* 11 aylık veriler)

İhracat

Türkiye'nin Çin'e ihracatı yıllar itibariyle artış göstermekle birlikte, gerek Çin'in ithalat potansiyeli gerek Türkiye'nin üretim ve ihracat kapasitesi dikkate alındığında yeterli görülmemektedir. 2000 yılında sadece 96 milyon Amerikan doları olan Türkiye'nin Çin'e ihracatı, 2005 yılında 550 milyon Amerikan dolarına, 2010 yılında ise 2,26 milyar Amerikan dolarına yükselmiştir. 2011 yılında ise 2,46 milyar Amerikan doları olmuştur.

Bir trilyon Amerikan dolarını aşan ithalat potansiyeline sahip olan ve ve iç tüketime dayalı büyüme sürecine geçmeye çalışan Çin'e yönelik Türkiye'nin ihracatının yeterli bir seviyeye ulaşmamasının temel nedenleri olarak, bu ülkedeki tüketim eğilimleri ile pazar farklılığı, Çin pazarının "kendine özgü" yapısı, bölge içi (Güneydoğu Asya ve Pasifik) ticaretin çok güçlü olması, Çin'in önemli küresel ticaret ülkeleri ve blokları tarafından çevrelenmesi, Türkiye ile Çin arasında özel ticaret anlaşmalarının bulunmaması ve karşılıklı yatırım ilişkilerinin yeterince gelişmemiş olması ve ihracatçılarımızın Çin ve Asya-Pasifik bölgesine yönelik sistematik çalışmalar yürütmemesi gösterilebilir.

Türkiye'nin Çin'e ihracatının yapısı incelediğinde, Çin ekonomisinin ihtiyaç duyduğu hammaddeler ve kimyasallar ağırlıklı bir yapının olduğu görülmektedir. Bu kapsamda, mermer ve doğal taş, krom cevherleri, bakır cevherleri, kurşun cevherleri, çinko cevherleri, kimyasallar Türkiye'nin Çin'e temel ihracat ürünlerini oluşturmaktadır. Bununla birlikte, oto yedek parçaları, çeşitli makineler (gaz türbini, dokuma makinesi vb.) deri, yün, pamuk ve halı gibi bazı ürün gruplarının ihracatında da gelişmeler gözlemlenmektedir.

Tablo 7 Türkiye'nin Çin'e İhracatında Başlıca Ürünler (milyon \$)

GTİP	Ürün Adı	2009	2010	2011
2515	Mermer Ve Traverten, Ekosin Su Mermeri, Kireçli Taşlar	350,62	589,6	630,65
2610	Krom Cevherleri Ve Konsantreleri	236,63	424,94	385,53
2603	Bakır Cevherleri Ve Konsantreleri	234,01	272,22	193,02
2607	Kurşun Cevherleri Ve Konsantreleri	15,96	56,47	80,04
2608	Çinko Cevherleri Ve Konsantreleri	36,61	54,74	43,18
3202	Debagatte Kullanılan Sentetik Organik, Anorganik Maddeler Müstahzarlar	21,80	23,70	27,05
2619	Cüruf, Moloz Ve Demir/Çeliğin İmalinden Elde Edilen Diğer Döküntüler	1,30	6,21	24,56
8901	Yolcu Gemileri, Gezinti Gemileri, Feribotlar, Yük Gemileri, Mavnalar	2,55	-	20,70
4104	Siğır Ve At Cinsi Hayvanların Dabaklanmış Derileri	9,75	12,56	19,39
5702	Dokunmuş Halılar, Yer Kaplamaları (Kilim, Sumak, Karaman Vb)	3,05	6,79	18,11
4011	Kauçuktan Yeni Dış Lastikler	2,44	7,65	16,72
5101	Yün Ve Yapağı (Kardesiz/Taranmamış)	6,57	9,01	15,39
7209	Demir/Çelik Yassı Mamul, Soğuk Haddelenmiş Kaplanmış (600mm. Den Geniş)	19,56	13,98	14,71

2601	Demir Cevherleri Ve Konsantreleri	0,08	13,81	14,46
6304	Diğer Mefruşat Eşyası (94.04 Pozisyonundakiler Hariç)	7,00	8,02	14,14
1404	Tarifenin Başka Yerinde Yer Almayan Bitkisel Ürünler	5,50	14,10	12,78
5201	Pamuk (Kardesiz, Taranmamış)	0,87	1,76	12,57
6815	Taştan Ve Diğer Minerallerden Eşya	0,03	10,01	11,93
5112	Taranmış Yünden, İnce Hayvan Kılından Dokumalar	6,97	7,86	11,15
5209	Pamuk Men (Dokuma %85 < Pamuklu 200g/M2 Den Fazla)	9,58	7,46	10,79
8409	İçten Yanmalı, Pistonlu Motorların Aksam-Parçaları	13,03	15,43	10,21
4009	Vulkanize Edilmiş Kauçuktan Boru Ve Hortumlar Ve Donanımları	3,14	7,40	9,96
7404	Bakır Hurda Ve Döküntüler	26,30	20,85	9,88
8413	Sıvılar İçin Pompalar, Sıvı Elevatörleri	1,32	7,02	9,79
2710	Petrol Yağları Ve Bitümenli Minerallerden Elde Edilen Yağlar	42,28	7,77	9,77
5202	Pamuk Döküntüleri	3,47	7,72	9,53
7403	Aritilmiş Bakır, İşlenmemiş Bakır Alaşımları	1,47	3,08	9,53
2008	Başka Yerinde Belirtilmeyen Meyve Ve Yenilen Diğer Bitki Parçaları Konserveleri	4,58	6,76	8,16
7322	Isıtması Elektrikle Olmayan Demir-Çelik Radyatör, Jeneratörler	4,32	6,64	8,15
8412	Diğer Motorlar Ve Kuvvet Üreten Makineler	0,00	3,51	7,78
6302	Yatak Çarşafı, Masa Örtüleri, Tuvalet, Mutfak Bezleri	4,75	5,54	7,51
9018	Tıp, Cerrahi, Dişçilik, Veterinerlik Alet Ve Cihazları	1,17	1,82	7,45
8418	Buzdolapları, Dondurucular, Soğutucular, Isı Pompaları	2,22	4,46	7,44
	<i>Diğer Ürünler Toplamı</i>	<i>520,07</i>	<i>621,11</i>	<i>774,97</i>
	Genel Toplam	1.599	2.260	2.467

Kaynak: Trademap

İthalat

Çin ile ticari ilişkilerimiz ithalat ağırlıklı bir gelişim sergilemektedir. 2000 yılında 1,3 milyar Amerikan doları olan ithalatımız, 2005 yılında 6,8 milyar, 2010 yılında ise bir önceki yıla göre %35 oranında artarak, 17,18 milyar Amerikan doları olarak gerçekleşmiştir.2011 yılında yine aynı oranda artarak 21,69 milyar Amerikan dolarına ulaşmıştır.

Çin'den gerçekleştirilen ithalatın yapısı incelendiğinde, geniş bir ürün çeşitliliği ile karşılaşılmaktadır. İthalatın önemli bir bölümünü yatırım ve ara malları (3/4'ünü), geri kalanını ise tüketim malları oluşturmaktadır. 2011 yılı verilerine göre Türkiye'nin Çin'den ithalatında öne çıkan kalemler, otomatik bilgi işlem makineleri ve aksamı, telli telefon-telgraf için elektrikli cihazlar, elektrikli ses/görüntülü işaret cihazlar, elektrik konvertisörleri, pamuk, oyuncak, televizyon alıcıları, iplik ve oto yedek ürünleridir.

Tablo 8 Türkiye'nin Çin'den İthalatında Başlıca Ürünler (milyon \$)

GTİP	ÜRÜN ADI	2009	2010	2011
8471	Otomatik Bilgi İşlem Makineleri, Üniteleri	1.232,94	1.433,73	1.492,78
8517	Telli Telefon-Telgraf İçin Elektrikli Cihazlar	886,92	977,99	1.481,23
8531	Elektrikli Ses/Görüntülü İşaret Cihazları	474,81	583,92	602,08
9503	Diğer Oyuncaklar, Küçültülmüş Modeller, Bulmacalar	178,36	263,8	390,67
5402	Sentetik Lif İpliği (Dikiş İpliği Hariç) (Toptan)	179,31	253,33	333,08
5208	Pamuk Men (Ağırlıkça %85 Ve Fazla Pamuk M.Kare 200gr)	121,17	268,07	312,82
8504	Elektrik Transformatörleri, Statik Konvertisörler, Endüktörler	161,69	211,59	276,23
8443	Matbaacılığa Mahsus Baskı Makineleri, Yardımcı Makineler	164,45	237,12	275,75
8528	Televizyon Alıcıları, Video Monitörleri Ve Projektörler	225,12	256,29	274,87
8708	Kara Taşıtları İçin Aksam, Parçaları	134,65	229,89	273,81
9405	Diğer Aydınlatma Cihazları, Lambalar, Işıklı Tabela, Plaka Vb.	115,91	208,91	272,84
8901	Yolcu Gemileri, Gezinti Gemileri, Feribotlar, Yük Gemileri, Mavnalar	6,01	158,07	265,89
4202	Deri Ve Kösele Vb. Den Seyahat Eşyası	161,33	193,88	257,79
8414	Hava-Vakum Pompası, Hava/Gaz Kompresörü, Vantilatör, Aspiratör	129,77	189,16	256,86
6402	Ayakkabı; Dış Tabanı, Yüzü Kauçuk Ve Plastik Diğer	137,08	174,42	238,71
7318	Demir/Çelikten Civata, Somun, Tavan Halkası, Vida, Perçin, Pim Vb.	87,33	162,07	221,67

5504	Suni Devamsız Lifler (İşlem Görmemiş)	88,31	112,24	221,4
8516	Elektrikli Su Isıtıcıları, Elektrotermik Cihazlar (Şofbenler)	139,69	187,97	217,73
8501	Elektrik Motorları, Jeneratörler	145,16	164,03	202,88
3926	Plastikten Diğer Eşya	97,83	150,21	197,27
8481	Muslukçu, Borucu Eşyası-Basınç Düşürücü, Termostatik Valf Dahil	100,7	154,06	193,93
8415	Klima Cihazları-Vantilatörlü, Isı, Nem Değiştirme Tertibatlı	55,75	85,52	192,77
9401	Oturmaya Mahsus Mobilyalar, Aksam-Parçaları	104,1	160,32	189,1
8536	Gerilimi 1000 Voltu Geçmeyen Elektrik Devresi Teçhizatı	81,69	120,73	157,89
8544	İzole Edilmiş Tel, Kablo; Diğer İzole Edilmiş Elektrik İletkenleri; Fiber Optik K	107,93	130,22	152,13
8539	Kızma Esaslı-Deşarj Esaslı Elektrik Ampulleri; Ark Lambaları	98,64	123,81	147,93
6110	Kazak, Süveter, Hırka, Yelek Vb. Eşya (Örme)	89,26	139,47	142,12
8473	Yazı, Hesap, Muhasebe, Bilgi İşlem, Büro İçin Diğer Makine Ve Cihazların Aksamı	150,27	157,1	140,12
8525	Radio/Televizyon Yayını İçin Verici Cihazlar; Televizyon, Dijital, Görüntü Kayded	97,67	132,05	136,32
6210	Plastik, Kauçuk Sıvanmış, Emdirilmiş Elyaftan Hazır Giyim Eşyası	20,24	40,16	134,37
8714	Motosiklet Ve Motorsuz Tekerlekli Taşıtların Aksam, Parçaları	53,07	91,18	133,52
8477	Kauçuk, Plastik Eşya İmal Ve İşleme Makine Ve Cihazları	46,47	86,96	129,69
9018	Tıp, Cerrahi, Dişçilik, Veterinerlik Alet Ve Cihazları	72,33	99,9	124,09
6001	Örme; Tüylü Mensucat	22,33	45,71	120,59
6201	Erkek/Erkek Çocuk İçin Dış Giyim	79,42	118,47	120,22
4810	Bir/İki Yüzü Kaolin, İnorganik Madde Sıvanmış Kağıtlar	66,9	77,76	120,13
8502	Elektrojen Grupları, Rotatif Elektrik Konvertisörleri	118,41	395,16	116,86
9102	Kol, Cep Ve Diğer Saatler (9001 Hariç)	53,76	87,24	115,34
3204	Sentetik Organik Boyayıcı Maddeler	80,24	99,83	113,46
3206	Diğer Boyayıcı Maddeler	8,57	35,13	112,06
6404	Ayakkabı; Yüzü Dokuma Maddelerinden, Tabanı Kauçuk, Plastik Vb	63,17	80,59	110,99
8518	Mikrofon, Hoparlör, Kulaklık, Ses Yükseltici Setler, Mesnetleri	56,15	78,47	109,99
3920	Plastikten Diğer Levha, Yaprak, Pelikül Ve Lamlar	42,58	81,05	108,69

6212	Sütyen, Korse, Korse Kemer, Pantolon Askısı, Çorap Bağı, Jartiyer	42,73	79,66	105,42
8467	El İle Kullanılan Pnömatik/Motorlu Aletler	47,49	94,72	104,72
6911	Porselen Ve Çiniden Sofra, Mutfak Ve Tuvalet Eşyası	68,56	104,81	104,4
7304	Demir/Çelikten (Dökme Hariç)Dikişsiz Tüp, Boru, İçi Boş Profil	68,23	107,76	101,79
	Diğer Ürünler	5.912,50	7.755,47	10.087,00
	Genel Toplam	12.677	17.180	21.692

Kaynak: Trademap

Türkiye ile Çin arasındaki ticari ve ekonomik ilişkilerin sürdürülebilir ve sağlıklı bir yapıda geliştirilebilmesi amacıyla, 2006 yılının başından itibaren, bu ülkeye yönelik Türkiye'nin Çin'e ihracatının güçlü bir şekilde arttırılmasını, Çin'den ithalatının iki ülkenin ilgili makamları tarafından yapılan ortak çalışmalar çerçevesinde yönlendirilmesini ve yatırımlar, turizm, müteahhitlik hizmetleri, ulaştırma ve kredi ilişkileri başta olmak üzere, çeşitli ekonomik işbirliği çalışmalarının yapılması ile ticaret açığının belirli bir ölçüde dengelenmesini öngören bir "Çin Ülke Programı" uygulanmaktadır.

2006 yılının başından itibaren, iki ülke arasında bu anlayışa paralel bir şekilde yoğun üst düzey siyasi ve teknik görüşmeler ile ticareti geliştirici faaliyetler gerçekleştirilmiştir. İlk aşamada, Çin'in önemli ticaret merkezlerine (Pekin, Şanghay, Guangzhou, Xiamen, Zhejiang) genel nitelikli ticaret heyetleri düzenlenmiş, benzeri şehirlerde düzenlenen önemli genel ve sektörel nitelikteki fuarlara milli katılım sağlanmış ve pek çok fuara da firmalarımızın bireysel katılımları desteklenmiştir. Aynı şekilde, Çin'e yönelik bölgesel bazda Türkiye ihracatının geliştirilmesine yönelik çalışmalar da Urumçi'ye yönelik düzenlenen ticaret heyeti ile başlamıştır. Ayrıca, Çin Ticaret Bakanlığı'nın desteği ile Çin'den genel ve sektörel nitelikteki alım heyetlerinin Türkiye'ye gelerek alım yapmaları sağlanmıştır.

- **Karşılıklı Yatırımlar ve Müteahhitlik Hizmetleri**

Türkiye'nin Çin Ülke Stratejisi kapsamındaki çalışmaları sadece ticari faaliyetler ile sınırlı kalmamış, ortak yatırımlar başta olmak üzere ekonomik işbirliğinin geliştirilmesi amacıyla pek çok faaliyet düzenlenmiştir.

İki ülke arasında giderek artan dış ticaret açığının belirli ölçüde telafi edilmesi çalışmalarına da katkı sağlamak amacıyla, Çin'in Türkiye'ye yönelik olarak, yatırım, müteahhitlik hizmetleri, ulaştırma, turizm ve enerji sektörlerinde daha geniş açılımlar yapması beklenmektedir. Yatırım alanındaki ilişkilerimizin derinleştirilmesi, istikrarlı ve kalıcı işbirliğinin oluşturulması açısından önemli bir süreci oluşturmaktadır.

Bununla birlikte, Ankara-İstanbul Hızlı Tren projesinin belirli bölümlerinin bir Türk-Çin Konsorsiyumu tarafından gerçekleştirilmesi amacıyla, Çin Eximbank'ı tarafından Türkiye'ye 720 milyon Amerikan doları tutarında kredi sağlanmasına yönelik anlaşmanın imzalanması ve bu projenin inşaat sürecinin devam etmesi, yatırımlar ve ekonomik işbirliği açısından en somut girişimi teşkil etmektedir. Diğer taraftan, telekomünikasyon alanında Çin'in önde gelen firmalarının (Huawei ve ZTE) Türkiye'de altyapı çalışmalarını yürütmeleri ve bu alanda işbirliği yapmaları, ekonomik işbirliği açısından güncel başarı

örneklerini oluşturmaktadır. Ayrıca Ekim 2010 tarihinde Türkiye ile Çin arasında imzalanan 'Demiryolu İşbirliği Anlaşması' kapsamında 7 bin kilometre hızlı tren hattı yapılması kararına varıldı. Projenin finansmanı için de Çin hükümeti 28-30 milyar dolar kredi sağlayacak. Hat, Edirne'den Kars'a, Diyarbakır'dan İzmir'e, Trabzon'dan Antalya'ya kadar uzanacak. Trenlerin hızı 450 kilometreye ulaşacak. 10 yıl içinde, Ankara-Sivas, Ankara-İzmir, Ankara-Antalya hattının yapılması planlanıyor. (Ekim 2010, Milliyet)

Öte yandan, bazı Çin firmalarının, madencilik ve doğal taşlar başta olmak üzere, Türkiye'nin değişik bölgelerinde küçük ölçekli yatırımları da bulunmaktadır. Son dönemlerde, bazı Çin firmaları, enerji, otomotiv, madencilik, mühendislik, elektrikli teçhizat, çeşitli makine, inşaat işleri, beyaz eşya, çelik, ilaç ve kimyasallar alanlarında yatırım yapmak amacıyla çalışmalarını sürdürmektedir. Çin'den Türkiye'ye yönelecek yatırımların, emek yoğun sektörlerden ziyade, Türkiye'de istihdam ve katma değer yaratan, teknoloji transferi sağlayan ve Türkiye'nin üretim sürecine katkıda bulunan sektörlerde yoğunlaşması ve bu alanlarda önde gelen Çin firmalarının Türkiye'de faaliyet göstermesi, yatırım ilişkilerindeki Türkiye'nin temel beklentisini ve önceliğini teşkil etmektedir.

Çin'in iç pazarının büyüklüğünü ve küresel rekabet koşullarını dikkate alan Türk firmaları da, Çin'de yatırım yapmaya ve Çin'i, diğer bölge ülkelerine açılan bir kapı olarak değerlendirmeye başlamıştır. Halihazırda, deri, tekstil, sanayi tipi çuval, çamaşır makinesi, çelik boru vb. alanlarda Çin'de yatırım yapan Türk şirketlerinin toplam yatırımları 100 milyon Amerikan dolarına yaklaşmış bulunmaktadır.

Türkiye ile Çin arasındaki ekonomik işbirliği çalışmalarının geliştirildiği/geliştirilebileceği bir diğer alan da **müteahhitlik hizmetleridir**. Esasen, Türkiye ve Çin, en önemli küresel müteahhitlik hizmetleri sağlayıcısı ülkeler arasında yer almaktadır. Bu çerçevede, Türk ve Çinli müteahhitlik firmaları pek çok pazarda ciddi bir rekabet içerisinde bulunmaktadır. Bununla birlikte, Afrika ve Uzak Doğu başta olmak üzere, bazı pazarlarda Türk ve Çinli firmaların ortak hareket edebileceği değerlendirilmektedir. İki ülke firmaları arasındaki ortaklıkların desteklenmesi ve karşılıklı teşvik programlarından yararlandırılması, bu tür girişimleri kolaylaştırıcı unsurları teşkil edecektir. Bir Türk firmasının Shenyang'da alışveriş merkezi kurma projesi örneğinde olduğu üzere, Türk firmalarının müteahhitlik alanında Çin'de projeler gerçekleştirme yönündeki girişimleri ile Çinli firmaların Türkiye'deki önemli altyapı projelerinde yer alma çabaları, bu alanda ileriye dönük işbirliği çalışmalarının daha da gelişeceğinin en önemli göstergesini teşkil etmektedir.

Türkiye ile Çin arasında giderek gelişen ticari ve ekonomik ilişkiler sürecinde, enerji, yeni ve potansiyel arz eden bir sektör olarak ön plana çıkmaktadır. Bu sektörde, geleneksel alt sektörler (hidroelektrik santrallerinin kurulması) ile nükleer enerjinin yanısıra, özellikle yenilenebilir enerji kaynakları (rüzgar ve güneş enerjisi) alanlarında iki ülke firmaları arasında işbirliği (yatırımlar dahil) yapılabileceği tespit edilmiştir. Bu çerçevede, Çin tarafı ile sektörel işbirliği öngören anlaşmaların sonuçlandırılması, işbirliği çalışmalarına ivme kazandıracaktır.

2009 yılı Mayıs ayı itibarıyla, Türkiye'de toplam sermayesi 61 milyon Amerikan doları olan 342 adet Çinli firmanın kurulduğuna dair kayıt bulunmaktadır. Söz konusu firmalardan büyük bir çoğunluğu ticaret sektöründe, geri kalanları ise imalat sektöründe ve hizmet sektöründe faaliyet göstermektedir. Türk firmalarının genellikle Çin'de temsilcilik ofisi şeklinde faaliyet gösterdikleri ve ayrıca, firmaların çoğunun genel ticaretle (özellikle ithalat ağırlıklı) iştigal ettikleri gözlemlenmektedir. 1999 yılında Garanti Bankası, 2006 yılında ise Türkiye İş Bankası, Şanghay'da temsilcilik ofisi açmıştır.

Halihazırda, deri, tekstil, sanayi tipi çuval, çamaşır makinesi, çelik boru vb. alanlarda Çin’de yatırım yapan Türk şirketlerinin toplam yatırımları 100 milyon Amerikan dolarına yaklaşmış bulunmaktadır. Türk firmaları için bu ülkede başta elektrikli ev aletleri, çamaşır makinesi, buzdolabı, bulaşık makinesi vb. beyaz eşya ile televizyon olmak üzere dayanıklı tüketim malları, inşaat ve iç dekorasyon malzemeleri, otomotiv ve otomotiv yan sanayii, traktör, gıda işleme ve konserve sanayii, büyük alışveriş merkezleri, deri işlemeciliği, hazır giyim, telefon ve telefon santralleri kurulması ile müteahhitlik alanlarında ortak yatırım imkanlarının bulunduğu tespit edilmiştir.

Çin’de Uygur Türklerinin yoğun olarak yaşadığı Sincan Uygur Özerk Bölgesinde de, Çin Hükümeti ile işbirliği halinde, özellikle küçük ve orta ölçekli işletmeler, halıcılık, tekstil, dericilik, hayvancılık, şarap ve meyve suyu üretimi, gıda ve tüketim malları üretimi ve büyük alışveriş merkezleri açılması konularında ortak yatırımlar yapılması imkanları mevcuttur. Halihazırda, Türkiye’den bazı işadamlarının bu bölgede deri giyim, deri işleme, ihracat ve ithalat, fırıncılık, pastacılık ve lokantacılık gibi çeşitli alanlarda yatırım yaptıkları bilinmektedir.

- **İki Ülke Arasındaki Anlaşma ve Protokoller**

İki ülke arasındaki ilişkilerin sürdürülebilir bir yapıda geliştirilmesi sürecinde, ekonomik işbirliği girişimleri büyük önem taşımaktadır. Türkiye ve Çin arasında ekonomik ve ticari ilişkiler konularında imzalanan anlaşmalar aşağıdaki Tablo ’da verilmiştir.

Tablo 9: İki Ülke Arasındaki Anlaşma ve Protokoller

Anlaşma Adı	İmza/Onay Tarihi
Ticaret Anlaşması	16.07.1974 / 08.01.1975–15112
Ekonomik, Sınai ve Teknik İşbirliği Anlaşması	19.12.1981 / 16.02.1982–17607
Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşması	13.11.1990 / 01.05.1994–21921
Çifte Vergilendirmenin Önlenmesi Anlaşması	23.05.1995 / 30.12.1995–22863
DTM ile MOFTEC Arasında Ticari İstisare Mekanizması Kurulması Hakkında Mutabakat Zaptı	12.03.1999 / 12.09.2001–24521
Hayvan Sağlığı ve Karantina Anlaşması	24.01.2006 / 22.05.2009–27235
Türkiye-Çin 16. Dönem KEK Toplantısı Mutabakat Zaptı	27.09.2009
Altyapı, Müteahhitlik ve Teknik Müşavirlik Protokolü	27.09.2009
Dış Ticaret Müsteşarlığı İthalat Genel Müdürlüğü ile ÇHC İthalat-İhracat Ticaret Bürosu Arasında İşbirliği Sağlanmasına Yönelik Protokol	16.04.2010
Türkiye Cumhuriyeti ile Çin Halk Cumhuriyeti Arasında İkili Ticari ve Ekonomik İşbirliğinin Genişletilmesi ve Derinleştirilmesine İlişkin Çerçeve Anlaşması	8.10.2010 / 26.01.2012–28185
Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Çin Halk Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Üçüncü Ülkelerde Altyapı İnşaatı ve Teknik Müşavirlik Alanlarında İşbirliğinin Artırılmasına İlişkin Mutabakat Zaptı	8.10.2010

Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı ile Çin Halk Cumhuriyeti Ticaret Bakanlığı Arasında İkili Ticari ve Ekonomik İşbirliği Orta ve Uzun Dönem Kalkınma Planı İçin Ortak Araştırma Başlatılmasına Yönelik Mutabakat Zaptı	8.10.2010
Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı ile Çin Halk Cumhuriyeti Ticaret Bakanlığı Arasında Yeni İpekyolu Bağlantısı Ortak Çalışma Grubu Kurulmasına İlişkin Mutabakat Zaptı	8.10.2010
T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı ile Çin Kalkınma Bankası Arasında Mali İşbirliği Çerçeve Anlaşması	21.02.2012
Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası ile Çin Halk Cumhuriyeti Merkez Bankası Arasında Swap Anlaşması	21.02.2012
Türkiye Cumhuriyeti Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı ile Çin Halk Cumhuriyeti Kalite Kontrolü, Denetim ve Karantina Genel İdaresi Arasında Türkiye'den Çin'e Gönderilen Tütünün Bitki Sağlığı Şartları Konusunda Protokol	21.02.2012
BDDK ile Çin Bankacılık Düzenleme Komisyonu Arasında Sınır Ötesi Krizlere Müdahalede Bankacılık İşbirliği Protokolü	21.02.2012

Türkiye ile Çin Halk Cumhuriyeti arasındaki ticari ilişkiler, 16 Temmuz 1974 tarihinde Pekin'de imzalanan Ticaret Anlaşması çerçevesinde yürütülmektedir. Söz konusu Anlaşmanın 6. Maddesi uyarınca, her yıl toplanması öngörülen Türkiye-Çin Halk Cumhuriyeti Karma Ticaret Komitesi, 1978 ve 1981 yıllarında olmak üzere iki kez toplanmıştır. Adı geçen Komite, 19 Aralık 1981 tarihinde Pekin'de imzalanan Ekonomik, Sınai ve Teknik İşbirliği Anlaşması çerçevesinde kurulan Karma Ekonomik Komite ile birleştirilmiş ve Türkiye-Çin Halk Cumhuriyeti Karma Ekonomik ve Ticari Komitesi adını almıştır. Türk-Çin Karma Ekonomik ve Ticaret Komitesi eş başkanlık görevi, Devlet Bakanı Zafer Çağlayan ve Çin Ticaret Bakanı Chen Deming tarafından deruhte edilmektedir. 16. ve son Komite Toplantısı, 26-27 Eylül 2009 tarihlerinde Pekin'de gerçekleştirilmiştir.